

Особливості гендерної ідентичності у школярів різного віку

Марченко О.Ю.

Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

Анотації:

Мета. Досліджено актуальне питання щодо прояву гендерної ідентичності у школярів різного віку. **Матеріал.** В експерименті брали участь учні 3-х – 11-х класів загальноосвітніх шкіл у кількості 419 осіб (хлопці – 206 осіб, дівчата – 213 осіб). Для дослідження вікових особливостей прояву психологічної статті застосовувався опитувальник (розроблений Сандрою Бем), який складається із 60 тверджень. **Результати.** Проаналізовано ряд аспектів самоопиisu, які мають різні психологічні характеристики у юнаків та дівчат. Виявлено специфічність прояву гендерної ідентичності у школярів, яка визначилась загальною кількістю респондентів віднесених до андрогінного типу особистості. Із 206 юнаків – 90% мають показник андрогінності, а серед 213 дівчат – 69,5% відповідають андрогінному типу особистості. Виявлено наявність у юнаків жіночих рис характеру, а у дівчат – чоловічих. Це підтверджує максимальний розвиток фемінінного та маскулінного в одній людині, що сприятиме більшій соціальній адаптації школярів. **Висновки.** Фізичне виховання володіє величезним потенціалом емоційного та фізичного впливу на формування гендерної ідентичності учнів та їх уяви про жіночність та мужність. Це безпосередньо може впливати на формування життєвих ціннісних орієнтацій школярів загалом, в тому числі, на формування цінностей в сфері фізичної культури.

Марченко О.Ю. Особенности гендерной идентичности у школьников разного возраста. Цель. Исследованы актуальные вопросы проявления гендерной идентичности у школьников разного возраста. **Материал.** В эксперименте принимали участие ученики 3-х – 11-х классов общеобразовательных школ в количестве 419 человек (юноши – 206 человек, девушки – 213 человек). Для исследования возрастных особенностей проявления психологического пола применялся опросник (разработанный Сандрой Бем), который состоит из 60 утверждений. **Результаты.** Проанализировано ряд аспектов самоопиisu, которые имеют различные психологические характеристики у юношей и девушек. Выявлено специфичность проявления гендерной идентичности у школьников, которая определилась общим количеством респондентов, отнесенных к андрогинному типу личности. У юношей – 90% имеют показатели андрогинности, а среди девушек – 69,5% отвечают андрогинному типу личности. Выявлено наличие у юношей женских черт характера, а у девушек – мужских. Это подтверждает максимальное развитие фемининного и маскулинного в одном человеке, что способствует социальной адаптации школьников. **Выводы.** Физическое воспитание обладает огромным потенциалом эмоционального и физического воздействия на формирование гендерной идентичности учащихся и их представления о женственности и мужественности. Это напрямую может влиять на формирование жизненных ценностных ориентаций школьников в целом, в том числе, на формирование ценностей в сфере физической культуры.

Marchenko O.Y. Features of gender identity among schoolchildren of different ages. Purpose. Gender identity manifestations in schoolchildren were investigated. **Material.** The study involved schoolchildren of 3-11th forms of the secondary schools (206 – boys, 213 – girls). For the research of age peculiarities in psychological gender, a questionnaire worked out by Sundry Bam which consists of 60 statements was used. **Results.** A number of aspects of self description which have different psychological characteristics in boys and girls were analysed. A peculiarity of gender identity in schoolchildren, which was identified by the overall number of respondents in whom the androgens personality type was identified, was singled out. Out of 206 boys – 90% have an androgens index, as for the girls – 69.5% refer to androgens personality type. The presence of feminine character qualities in boys and masculine – in girls was found out, which proves maximal development of feminine and masculine in one person. This will help social adaptation of schoolchildren. **Conclusions.** Physical education has enormous potential emotional and physical impact on the formation of gender identity of students and their notions of femininity and masculinity. This can directly affect the formation of life value orientations students in general, including the formation of values in the sphere of physical culture.

Ключові слова:

маскуліність, фемінінність, андрогінність, гендер, ідентичність, школярі, фізична культура, спорт.

маскулиность, феминность, андрогинность, гендер, идентичность, школьники, физическая культура, спорт.

masculinity, femininity, androgenity, gender, identity, schoolchildren, physical education, sport.

Вступ.

Останнім часом вчені приділяють увагу гендерним відмінностям, проводячи наукові дослідження в різних сферах діяльності людини.

Подібно расі, національності та класу, гендер є важливою категорією, що значному ступеню визначає соціальні можливості кожної людини [16].

Оскільки термін «стать» має декілька значень, то визначаючи різницю між чоловічими та жіночими якостями, вживають термін «гендер».

На рубежі 50-х – 60-х років американський психолог Роберт Столлер запропонував поряд з біологічною статтю, ввести поняття «гендер» (gender). Виходячи з того, що біологічні ролі чоловіків та жінок не змінюються, а соціальні вимоги, якими повинні бути чоловіки та жінки – історично змінне явище, те що сьогодні визначено терміном «гендер», існувало завжди, хоч і в нерозривному зв'язку з біологічною дихотомією статей (розподіл на дві статті). Підтвердженням цього є змінна таких глобальних історичних епох людства як патріархат і матриархат [6].

Сучасне українське суспільство перебуває на етапі свого розвитку, де знання та інформація стають основним ресурсом і рушієм його ефективного існування, де вища освіта формує нову інтелектуально та фізично розвинуту особистість, яка володіє сформованою гендерною свідомістю стосовно реалізації своїх прав і можливостей [8]. І на сьогоднішній день гостро стало питання про реалізацію гендерного підходу у навчанні та вихованні підростаючого покоління. Гендерна проблематика у сфері фізичної культури ще не отримала великого розповсюдження, але необхідність розробки та поширення гендерних досліджень у сфері фізичної культури та спорту вже не можливо ігнорувати [3].

Аналіз документів, спостереження, матеріали анкетувань, аналіз наукової літератури дають змогу стверджувати, що сучасний стан фізичної культури демонструє деякі суперечності в сфері гендерного підходу у фізичному вихованні взагалі. Науковцями відмічено, що особливо гостро питання гендерної диференціації пов'язано з дійством (Б. Д. Ельконін 2001). Програма з фізичного виховання загальноосвітніх шкіл розрахована на середньостатистичну дитину та передбачає розвиток тільки у тестових нормативах для хлопців і дівчат.

Але нажаль не враховує гендерний підхід у формуванні особистості дитини, що може деформувати процес розвитку та негативно впливати на здоров'я [13].

Спільне виховання та навчання у школах В. Ф. Базарний (2005 р.) називає безстатевим, відмічаючи на протязі декількох поколінь зникнення із навчальних закладів статево-особистісної самоідентифікації молодих людей (особливо хлопчиків). Результатом цього стає пригніченість та нейтралізація чоловічих задатків у хлопців та жіночих – у дівчат, причому на генетичному рівні [1].

У теорії фізичної культури, як ні в жодній гуманітарній дисципліні, постійно враховуються природні основи статевих відмінностей. А численні дослідження у галузі спорту стосуються загалом статевого диморфізму (С. Соха, 1991, Г. Соха, 1991; М. Меснер, 2000; Я. Шахліна, 2006; 2010; Maers A. M., Lips H. M., 1978). Проблеми гендерної освіти у своїх дослідженнях приділяли увагу такі науковці як Здравомислова О. Л., Москальова А. С., Попова Л. В., Штильова Л. В.

Аналіз наукових досліджень щодо гендерного підходу у фізичному вихованні школярів загалом стосується обліку контингенту дівчат та хлопців при виконанні нормативів, при проведенні спортивно-оздоровчих занять та виявленню інтересу до занять фізичними вправами [6, 18, 20, 23]. Науковцями також розглядався гендерний підхід щодо формування здорового способу життя учнів молодших класів [13].

Однак у дослідженій нами літературі не було знайдено праць, які вивчали б гендерні особливості формування ціннісних орієнтацій школярів у сфері фізичної культури і спорту для формування і впровадження гендерного підходу у фізичному вихованні молоді. Для дослідження даного питання вважаємо за необхідне перш за все виявити особливості гендерної ідентичності школярів різного віку.

Наші дослідження проводяться в рамках науково-дослідної роботи, затвердженої в Міністерством Освіти і науки, молоді та спорту України Шифр 3.1 «Удосконалення програмно-нормативних основ фізичного виховання навчальних занять» №01110001733 УДК/7/ДВ/077.5.

Мета, завдання роботи, матеріал і методи.

Мета роботи полягає у дослідженні гендерної ідентичності школярів.

Для вирішення поставлених завдань використовувалися наступні *методи дослідження*: теоретичний аналіз та узагальнення даних науково-методичної літератури, психологічне тестування за опитувальником С. Бем, математично-статистична обробка результатів дослідження.

У дослідженні приймали участь школярі 3-х – 11-х класів у кількості 419 осіб (хлопці – 206 осіб, дівчата – 213 осіб) ЗОШ № 13 та №14 м. Полтави.

Результати дослідження

Терміни «маскулінність» та «фемінінність» – це нормативні уявлення про психологічні та поведінкові якості, які характерні для чоловіків та жінок, котрі пов'язані з диференціацією статевих ролей. За цією

підставою С. Бем розробила концепцію андрогінії (це фактично третій гендер), яка надала світовій науці імпульс для перегляду традиційних психологічних уявлень про маскулінність – фемінінність [2].

Маскулінний тип характеризується найбільшою виразливістю таких якостей особистості як незамінність, наполегливість, власність, схильність до захисту власних поглядів, схильність до ризику, аналітичний склад мислення, віра у себе, самодостатність [4, 5].

Фемінінному типу особистості більшою мірою притаманні такі якості як сором'язливість, ніжність, віддаленість, співчуття, здібності втішити, сердечність, м'якість, довірливість та любов до дітей [4, 5].

Андрогінному типу особистості приблизно у рівному ступені притаманні маскулінні та фемінінні якості особистості, що виявляються у поєднанні традиційно чоловічих і жіночих характеристик в одній людині. За думкою вчених люди андрогінного типу більше за все пристосовані до життя і найменш зазнають стресів, пов'язаних зі статево-рольових конфліктами [2, 4, 5].

Для виявлення гендерної ідентичності школярів, респондентам було запропоновано тестування за опитувальником Сандри Бем, у якому було надано 60 характеристик особистості. Учасники експерименту повинні були виділити ті якості особистості, які за власною думкою їм притаманні. Далі за спеціальною формулою було визначено показники фемінінності, маскулінності та андрогінності.

Результати нашого дослідження показали, що значна більшість юнаків і дівчат, незалежно від віку віднесені до андрогінного типу особистості.

Із 206 юнаків, які приймали участь у тестуванні – 90% мають показник андрогінності (табл. 1). Це складає 194 чоловік. І тільки 5 юнаків, що займаються атлетичною гімнастикою та боротьбою мають гендерну ідентичність маскулінного типу. Декілька хлопців (3 чол.) віднесені до фемінінного типу, тобто серед якостей, які вони відмітили у собі було більше жіночих характеристик.

Серед 213 дівчат, що приймали участь у даному дослідженні, 148 чоловік відповідають андрогінному типу (табл. 2). Це склало 69,8%. Кількість дівчат, віднесених до фемінінного типу – 30,3%. Три дівчини мають маскулінні характеристики. Одна з них займається тхеквондо, інші – плаванням. Найбільша кількість дівчат, що мають фемінінні характеристики – це студенти I-го курсу ВНЗ, яких за результатами медичного огляду віднесено до спеціального медичного відділення.

Але не дивлячись на те, що більшість хлопців та дівчат мають андрогінний тип особистості, було проведено окремий аналіз якостей, які відмітили у своєму характері наші респонденти (за їхньою особистою думкою).

«Віра у себе» – риса характеру особистості цілеспрямованої та впевненої у своїх силах. Цю якість відмітили у собі більшість респондентів незалежно від віку.

Результати дослідження гендерної ідентичності (С. Бем)

Клас	Кількість школярів	Юнаки					
		Маскулінність		Андрогінність		Фемінінність	
		Кількість	%	Кількість	%	Кількість	%
3	29	1	3,45	28	96,55	0	0
5	16	0	0	16	100	0	0
6	23	1	8,7	21	91,3	1	4,35
7	15	0	0	14	93,3	1	6,67
8	22	1	4,5	21	95,45	0	0
9	38	2	10,53	36	94,74	0	0
10	12	0	0	12	100	0	0
11	25	3	12	22	88	0	0
Атлетична гімнастика	16	2	12,5	12	75	2	12,5
Тхеквондо	11	0	0	11	100	0	0

Таблиця 2

Результати дослідження гендерної ідентичності (С. Бем)

Клас	Кількість школярів	Дівчата					
		Маскулінність		Андрогінність		Фемінінність	
		Кількість	%	Кількість	%	Кількість	%
3	25	0	0	18	72	7	28
5	27	0	0	20	74,7	7	25,9
6	17	1	5,8	10	58,8	6	35,2
7	12	0	0	11	91,6	1	8,3
8	21	0	0	15	71,4	6	28,5
9	26	2	7,69	17	65,38	7	26,9
10	15	0	0	11	73,3	4	26,6
11	30	0	0	21	70	9	30
Тхеквондо	4	1	25	3	75	0	0
Спец. група	35	0	0	22	62,86	13	37,1

З 3-го по 6-й класи і хлопці і дівчата (90 – 100%) відмітили дану характеристику. Далі з 7-го по 10-й клас – відсоток дівчат, які відмітили «віра у себе», знизився. Привертає увагу той факт, що юнаки, котрі займаються спортом дану якість («Віра в себе») відмітили на 100%. Різниця між хлопцями та дівчатами склала 30-40% на користь хлопців.

З різницею у 10-15% така якість як «життєрадісність» відмічена теж частіше хлопцями.

«Сильна особистість» – якість людини, яку відносять до маскулінних характеристик особистості. Не дивлячись на це, тільки 20% хлопців 7-го класу та 16,6% юнаків 10-го класу відмітили у собі дану характеристику.

«Напоглегливість» – показник, який науковці віднесли до маскулінних характеристик, що підтверджується результатами нашого дослідження. На 15-20% юнаки частіше ніж дівчата відзначають у собі дану характеристику.

«Мужність» – суто чоловіча характеристика. Від 80-100% юнаків відмітили у собі дану якість. Цікавий той факт, що 96,5% хлопців 3-го класу відмітили у собі «мужність». У даному випадку можливо зазначити, що вибір даної якості хлопцями, які навчаються у 3-му класі (вік – 8 років) є більш бажаною якістю ніж реальною. На нашу думку це може бути результатом виховання у школі статево-рольових стереотипів, що є невід'ємною частиною статево-рольового підходу в навчанні та вихованні. Ми бачимо, що, хлопці вже у 8 років визначають ті якості, що на їхню думку обов'язково повинні мати справжні чоловіки, а не ті якості, які вони по-справжньому вбачають та відчувають у собі. Цей факт підтверджується і такою характеристикою як «атлетичність». 86,2% хлопців 3-го класу скоріше прагнуть бути атлетично складеними і бажане приймають за реальність. А от юнаки, які займаються атлетичною гімнастикою, відносяться до себе більш критично. Тільки 68,7% відмітили у собі дану характеристику.

Дівчата до «атлетичності» не проявили ніякої відповідної зацікавленості. 14,6% п'ятикласниць відмітили таку якість, і слід відзначити, що всі вони займаються спортом. До 11-го класу відсоток «атлетичних» дівчат зменшився до 13,3%, а серед студенток I-го курсу, що за станом здоров'я відносяться до спеціальної медичної групи, обрали «атлетичність» всього 11,4%.

Щодо суто жіночих (фемінінних) характеристик. Цікавий той факт, що «сором'язливість» відмітили 62% хлопців, які навчаються у 3-му класі, 33% – п'ятикласників, 40% – хлопців, які навчаються у 7-му класі, 59% – восьмикласників. Далі, з віком, відсоток юнаків, що обрали «сором'язливість» знизився.

Таку якість як «ніжність» ми звикли вважати більш жіночою. Але привертає увагу той факт, що 62% хлопців 3-го класу, 53,9% – 5-го, 53% – 7-го, 81% – 8-го, 64% – 11-го класів обрали дану якість.

А от «відданість», більшою мірою виділили дівчата. Порівнюючи вікові категорії дівчат, ми бачимо, що у 3-му класі 96% відзначили у собі «відданість», а от серед дев'ятикласниць тільки 46% обирають «відданість». Цікавим є той факт, що 87,5% юнаків (віком 18 років), які займаються атлетичною гімнастикою відмітили «відданість» своєю рисою характеру.

На 20% більше хлопців ніж дівчат відмітили в собі «аналітичні здібності».

Суто чоловічі якості «схильність до ризику» та «здібності до лідерства» також хлопці також відмічають у собі набагато частіше ніж дівчата. Але 56% дівчат у 3-му класі, 35,7% у п'ятому класі, 41% дівчат у 6-му класі, 46% одинадцятикласниць вбачають у собі «здібність до лідерства». Таку характеристику як «схильність до ризику» обрали дівчата 5-го, 6-го, 7-го, 10-го та 11-го класів (від 40-60%).

Тобто з одного боку ми бачимо, що дійсно суто маскуліні якості відмічаються частіше юнаками, фемініні – дівчатами. Але це може бути і вплив статево-рольового виховання у школі, що формує визначену стереотипну поведінку хлопців і дівчат [16]. З іншого боку, було зафіксовано факт відзначення хлопцями у

собі жіночих якостей, а дівчатами у собі – чоловічих. Що дає підставу вбачати присутність в одній людині маскуліних і фемінінних якостей. Це підтверджується загальною кількістю школярів андрогінного типу особистості. Підтвердженням є результати досліджень проведених А. М. Maers, Н. М. Lips., S. Spence, R. Helmrich. Отримані науковцями дані свідчать, що дівчата які займаються спортом чудово поєднують у собі цілу низку маскуліних якостей, маючи високий рівень фемінінності [21, 23].

Висновки.

Таким чином, не дивлячись на ряд критичних зауважень в адресу концепції андрогінії, вона зберігає своє значення та використовується у подальших дослідженнях, в тому числі і в Україні. На сьогоднішній день, такі ідеї як поєднання фемінінних та маскуліних якостей характеру в одній людині популяризується у науці.

Це підтверджується загальною кількістю школярів, віднесених до андрогінного типу особистості. Із 206 юнаків – 90% мають показник андрогінності, а серед 213 дівчат – 69,5% відповідають андрогінному типу особистості. Але необхідно відмітити той факт, що суто маскуліні якості особистості такі як «мужність», «схильність до ризику», «атлетичність», «віра в себе», «здібності до лідерства» відмічають на 20% – 40% частіше хлопці ніж дівчата. А суто жіночі якості відмітили на 40% більше дівчата. Це такі риси характеру як «відданість», «ніжність».

На нашу думку, фізичне виховання володіє величезним потенціалом емоційного та фізичного впливу на формування гендерної ідентичності учнів та їх уяви про жіночність та мужність. Це безпосередньо може впливати на формування життєвих ціннісних орієнтацій школярів загалом, в тому числі, на формування цінностей в сфері фізичної культури.

Метою наших подальших досліджень буде вивчення гендерних особливостей формування мотивів, інтересів та цінностей в сфері фізичної культури школярів різної вікової категорії.

Література

1. Базарний В. Ф. О трагических последствиях смешанного воспитания и обучения в школах [Текст] / В. Ф. Базарний // Образование и здоровье учащихся: Материалы Всероссийского Форума с международным участием. – Часть III. – М.: 4Д «Класс –С», 2005. – С. 29-37.
2. Бем С. Линзы гендера: Трансформация взгляда на проблему первенства полов / С. Бем. – М., 2004. – 336 с.
3. Ворожбитова А. Л. Гендерные компоненты теории физической культуры: автореф. дис. на соиск. уч. степ. канд. наук: спец. 13.00.01 «Общая педагогика» / А. Л. Ворожбитова – М.: РГБ, 2008. – 20 с.
4. Грошев И. В. Психология половых различий / И. В. Грошев. – Тамбов: ТГУ им Г. Р. Державина, 2001. 345 с.
5. Зинченко В. П. Психологический словарь / В. П. Зинченко, Б. Г. Мещерякова. – М.: Астрель: АСТ: Транзиткнига, 2006. 479 с.
6. Ильин Е. П. Дифференциальная психология мужчины и женщины. Глава 11. / Е. П. Ильин. – СПб.: Питер, 2007. – 544 с.
7. Каган В. Е. Когнитивные и эмоциональные аспекты гендерных установок у детей 3-7 лет / В. Е. Каган // Вопросы психологии. 2000. № 2. – С. 65-68.

References

1. Bazarnij V. F. *Obrazovanie i zdorov'e uchashchikhsia* [Education and health of pupils], 2005, vol.3, pp. 29-37.
2. Bem S. *Linzy gendera* [Gender lens], Moscow, 2004, 336 p.
3. Vorozhbitova A. L. *Gendernye komponenty teorii fizicheskoj kul'tury* [Gender components of the theory of physical culture], Cand. Diss., Moscow, 2008, 20 p.
4. Groshev I. V. *Psikhologija polovykh razlichij* [Psychology of sex differences], Tambov, TSU, 2001, 345 p.
5. Zinchenko V. P., Meshcheriakova B. G. *Psikhologicheskij slovar'* [Psychological Dictionary], Moscow, Astrel, 2006, 479 p.
6. Il'in E. P. *Differencial'naja psikhologija muzhchiny i zhenshchiny* [Differential psychology of men and women], Sankt Petersburg, Peter, 2007, 544 p.
7. Kagan V. E. *Voprosy psikhologii* [Questions of psychology], 2000, vol.2, pp. 65-68.
8. Klecina I. S. *Voprosy psikhologii* [Questions of psychology], 2003, vol.1, pp. 61-79.
9. Klecina I. S. *Gendernaia socializacija* [Gender socialization], Sankt Petersburg, 1998, 243 p.

8. Клецина И. С. От психологии пола к тендерным исследованиям в психологии Текст. / И. С. Клецина // Вопросы психологии. 2003. – №1. – С. 61-79.
9. Клецина И. С. Гендерная социализация: Учебное пособие / И. С. Клецина. – СПб., 1998.-243 с.
10. Кон И. С. Психология старшеклассника. Пособие для учителей / И. С. Кон. – М.: Просвещение, 1980. – 192 с.
11. Кон И. С. Плюсы и минусы раздельного и совместного обучения // Педагогика. 2006. № 9. С. 16 — 22.
12. Майерс Д. Социальная психология. СПб., 2004. – 200 с.
13. Тарасенко Л. В. Гендерный подход в физическом воспитании как фактор оздоровления младших школьников: автореф. дис. на соиск. научн. степ. канд. наук: спец.: 13.00.04 «Теория» / Л. В. Тарасанко – М.: РГБ, 2007. – 18 с.
14. Федоренко Е.О. Формування мотивації до спеціально організованої рухової активності старшокласників: автореф. дис. на соиск. научн. степ. канд. наук: спец.: 24.00.02. «Фізична культура» / Е.О. Федоренко. – Дніпропетровськ, 2001. – 23 с.
15. Фейдимен Дж., Фрейджер Р. Абрам Маслоу и психология личности // Личность и личностный рост. – М., 1994. – Т. 4. – 43 с.
16. Штылева Л. В. Фактор Пола в образовании: гендерный подход и анализ [Текст] / Л. В. Штылева. – М.: ПЕРСЭ, 2008. – 316 с.
17. Якимович В. С. Проектирование системы физического воспитания на основе личностно-ориентированного образования / В. С. Якимович // Физическая культура, воспитание, образования, тренировка – 2002. – №1. – с. 58-61.
18. Abraham W. T., Gramer R. E., Fernandes A. M., Mahler E. Infidelity, race and gender: an evolutionary on asymmetries in subjective distress to violations – of – trust. *Current Psychology*, winter 2001-2002. – vol. 20(4). pp. 337-348.
19. Gonsoulin M. Women's Rights and Women's Rites: Religion at the Historical Root of Gender Stratification. *Electronic journal of Sociology*, 2005. – vol.1. – pp. 16-21.
20. Meyer J. D., Schmidt A. M. Gender political in four contexts: Political interest and values among junior high school students in China, Japan, Mexico and United States. *Social Science journal*. 2004. vol.41 (3). p.393 – 407.
21. Myers A. M., Lips H. M. Participation in competitive amateur sports as a function of psychological and rasing. *Sox Roles*. 1978. – vol. 4. pp. 571-578.
22. Scott S. Gender: a useful category of historical analysis. *The American Historical Review*. – 1986. Vol. 91(5). – pp. 10 – 67.
23. Spence S., Helmrich R. Androgyny vs. gender schema: A comment of Bem's gender shame theory. *Psychological Review*. 1981. Vol.88. pp. 365 – 368.
10. Kon I. S. *Psikhologiya starsheklassnika* [Psychology senior pupil], Moscow, Knowledge, 1980, 192 p.
11. Kon I. S. *Pedagogika* [Pedagogy], 2006, vol.9, pp. 16 — 22.
12. Majers D. *Social'nai psikhologiya* [Social psychology], Sankt Petersburg, 2004, 200 p.
13. Tarasenko L. V. *Gendernyj podkhod v fizicheskom vospitanii kak faktor ozdorovleniia mladshikh shkol'nikov* [Gender approach in physical education as a factor of improvement of younger students], Cand. Diss., Moscow, 2007, 18 p.
14. Fedorenko E.O. *Formuvannia motivaciyi do special'no organizovanoyi rukhovoyi aktivnosti starshoklasnikiv* [Formation of motivation to specially organized motor activity seniors], Cand. Diss., Dnepropetrovsk, 2001, 23 p.
15. Fejdimen Dzh., Frejger R. Abram Maslou i psikhologiya lichnosti [Abraham Maslow and personality psychology]. *Lichnost' i lichnostnyj rost* [Personality and personal development], Moscow, 1994, vol.4, 43 p.
16. Shtyleva L. V. *Faktor Pola v obrazovanii* [Factor of gender in education], Moscow, PERCE, 2008, 316 p.
17. Iakimovich V. S. *Fizicheskaia kul'tura, vospitanie, obrazovaniia, trenirovka* [Physical culture, upbringing, education, training], 2002, vol.1, pp. 58-61.
18. Abraham W. T., Gramer R. E., Fernandes A. M., Mahler E. Infidelity, race and gender: an evolutionary on asymmetries in subjective distress to violations – of – trust. *Current Psychology*, winter 2001-2002, vol.20(4). pp. 337-348.
19. Gonsoulin M. Women's Rights and Women's Rites: Religion at the Historical Root of Gender Stratification. *Electronic journal of Sociology*, 2005, vol.1, pp. 16-21.
20. Meyer J. D., Schmidt A. M. Gender political in four contexts: Political interest and values among junior high school students in China, Japan, Mexico and United States. *Social Science journal*. 2004, vol.41 (3), pp. 393 – 407.
21. Myers A. M., Lips H. M. Participation in competitive amateur sports as a function of psychological and rasing. *Sox Roles*. 1978, vol.4, pp. 571-578.
22. Scott S. Gender: a useful category of historical analysis. *The American Historical Review*. 1986, vol.91(5), pp. 10 – 67.
23. Spence S., Helmrich R. Androgyny vs. gender schema: A comment of Bem's gender shame theory. *Psychological Review*. 1981, vol.88, pp. 365 – 368.

Информация об авторе:

Марченко Оксана Юрьевна: ORCID: 0000-0002-2902-5960; can@uccu.org.ua; Полтавский университет экономики и торговли; ул. Ковалю, 3, г. Полтава, 36014, Украина

Цитируйте эту статью как: Марченко О.Ю. Особенности гендерной идентичности у школьников разного віку // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2014. – № 1 – С. 37-41. doi:10.6084/m9.figshare.894388

Электронная версия этой статьи является полной и может быть найдена на сайте: <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/arhive.html>

Эта статья Открытого Доступа распространяется под терминами Creative Commons Attribution License, которая разрешает неограниченное использование, распространение и копирование любыми средствами, обеспечивающими должное цитирование этой оригинальной статьи (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/deed.ru>).

Дата поступления в редакцию: 22.10.2013 г.
Опубликовано: 28.12.2013 г.

Information about the author:

Marchenko O.Y.: ORCID: 0000-0002-2902-5960; can@uccu.org.ua; Poltava University of Economics and Trade; Koval str. 3, Poltava, 36014, Ukraine

Cite this article as: Marchenko O.Y. Features of gender identity among schoolchildren of different ages. *Pedagogics, psychology, medical-biological problems of physical training and sports*, 201, vol.1, pp. 37-41. doi:10.6084/m9.figshare.894388

The electronic version of this article is the complete one and can be found online at: <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/arhive-e.html>

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/deed.en>).

Received: 22.10.2013
Published: 28.12.2013